

Het probleem met advocaten ...

Er roert één en ander in rechtshulp-land. Meer bepaald de advokatuur, meest klassieke rechtshulpverlener toch, laat de jongste maanden nogal van zich horen. Op 8 augustus van vorig jaar werd in het parlement een wet goedgekeurd waarbij de verjaringstermijn van de beroepsaansprakelijkheid van advocaten — samen met de termijn gedurende dewelke zij de stukken van een zaak in een archief moeten bijhouden — beperkt wordt tot vijf jaar. Afgezien van het feit dat de tekst van die wet integraal door de Nationale Orde van Advocaten werd uitgewerkt (en dus kritiekloos door het Parlement werd aangenomen), zonder dat de rechtzoekenden ook maar enigszins in deze zaak gehoord werden, kan hier nog op een andere manier van privilegiëring van het advocatenberoep gewaagd worden. Waarom inderdaad voor de professionele aansprakelijkheid van advocaten wél, en voor die van zovele anderen niét een uitzondering gemaakt op het principe van de dertigjarige aansprakelijkheid? Het is bovendien duidelijk dat de vijfjarige beroepsaansprakelijkheid ook *objectief* gezien ten nadele van de rechtzoekende cliënt een ongeoorloofde verkorting inhoudt. Veel advocaten geven dat zelf toe.¹

Blijkbaar is de Nationale Orde van Advocaten door deze vlot thuisgehaalde slag in een soort veroveringsroes terechtgekomen, want uit onverdachte bron² konden we onlangs vernemen dat men een wetsvoorstel wil onderzoeken 'dat het beroep van advocaat beter moet beschermen, meer bepaald op het vlak van de consultatie'. De tijden mogen dan al veranderen, met dit voorstel tapt de advokatuur toch uit een vaatje dat in 1975 al voor inspiratie zorgde. Toen liet ze enkele Brusselse advocaten in de Senaat een wetsvoorstel neerleggen dat 'niemand nog toelaat, tenzij hij advocaat of notaris is, rechtskundig advies te verstrekken, voor iemand te onderhandelen om geschillen te regelen of te vermijden, of juridische akten voor iemand op te maken'. Uitzondering werd weliswaar ook gemaakt voor gerechtelijk personeel, hoogleraren, bedrijfsrevisoren, accountants, fiskalisten, de vakbonden en overheidsjuristen, maar enkel inzoverre hun adviesverlening binnen de perken van hun bijzondere bevoegdheden bleef. Een heel aantal organisaties — Wetswinkels, JAC's, konsumentenverenigingen, vakbonden voorzover zij over andere dan sociaal-rechtelijke problemen adviseren, en vele anderen — werden met dit voorstel van de kaart geveegd, en het is waarschijnlijk aan hun massaal verzet te danken dat het uiteindelijk in de politieke ijskast terechtkwam.

Terwijl het *manifeste* doel van dit wetsvoorstel Pierson in 1975 nog was 'de rechtzoekenden te beschermen door de rechtskundige beroepen alleen te laten uitoefenen door personen wier bekwaamheid en achtenswaardigheid gegarandeerd zijn'³, windt men er anno 1986 minder doekjes om: het beroep van advo-

1. cfr. DEPUYDT, P., *De aansprakelijkheid van advocaten en gerechtsdeurwaarders*, Kluwer, Antwerpen, 1983, p. 155.

2. Verslag van de Vergadering van de Algemene Raad van de Nationale Orde van Advocaten d.d. 5 december 1985, in: *Rechtskundig Weekblad*, 18 januari 1986, kolom 1390.

3. Uit de Memorie van Toelichting.

kaat moet beter beschermd worden. Niemand zal ontkennen dat de advokatuur met problemen te kampen heeft. Althans een groot deel daarvan: meer dan de helft van de balie zou het moeten stellen met een netto jaarlijks beroepsinkomen dat schommelt rond het bestaansminimum.⁴ Afgezien van het feit dat het in rekening brengen van de (bij advokaten immense!) fiskale fraude aan dit gegeven waarschijnlijk wel iets zal veranderen, kan men toch niet omheen de vaststelling dat zeer veel — vooral jonge — advokaten vandaag zwarte sneeuw zien. Dit uitgangspunt staat voor ons dan ook buiten discussie. Wèl hebben we zo onze twijfels over de analyse die de advokatuur van voorliggend probleem maakt en de oplossingen die zij er, in de lijn daarvan, voor in petto heeft.

In de visie van heel wat advokaten staat de werkloosheid binnen de advokatuur gelijk met een overaanbod van advokaten, of beter gezegd, met een tekort aan werk voor een teveel aan advokaten. Parallel met hun roep om een (kwasi)-konsultatiemonopolie verdedigen zij dan ook stelselmatig een numerus clausus voor de balie. Hoewel zij het kind nooit bij zijn naam zullen noemen — het vrije karakter van het advokatenberoep laat een numerus clausus niet toe — ijveren zij skrupuleloos voor een beperking van het aantal stagiairs. Dat kan dan onder de vorm van een vierde licentie-jaar voor studenten die aan de balie willen, een stageschool, beperkingen (in hoofde) van patroons, of een absoluut verbod voor stagiairs enige arbeid buiten de balie te verrichten en daarvoor vergoed te worden. 'Vrijwel niemand kan het in zo'n systeem drie jaar lang volhouden', verdedigt Van Den Heuvel, ex-voorzitter van het Verbond van Belgische Advokaten, dit laatste voorstel.⁵

Met de analyse van een overschot aan advokaten (voor te weinig werk) en de bijhorende remedies van numerus clausus en monopolisering van de juridische konsultatie zijn wij het als demokraat fundamenteel oneens. Om de eenvoudige reden dat er voor de 8.000 advokaten in dit land werk genoeg is, om niet te zeggen te veel. Die konklusie is onvermijdelijk wanneer men het rechtshulpprobleem van de kant van de rechtzoekende bekijkt, iets waar de vooraanstaande advokatuur nog nooit moe van geworden is. Al sinds het begin van de jaren zeventig stellen de Wetswinkels dat de advokatuur voor de grote massa van gewone rechtzoekenden onbereikbaar is — dat ze meer stand is dan bijstand levert als het ware — en in een vrij recente enquête is dat nòg maar eens gebleken.⁶ Weliswaar vindt een overgrote meerderheid van de ondervraagden dat advokaten gewetensvolle (74 %), bevoegde (86 %) en nuttige (90 %) tussenpersonen zijn, tevens vinden 71 % van de ondervraagden de door de advokaat gebruikte taal moeilijk te begrijpen is en zijn 92 % van oordeel dat het beroep op een advokaat een dure aangelegenheid is. Op het gebied van het konsumentenrecht zouden slechts 13 % van de ondervraagden zich voor raadpleging tot een advokaat wenden.

Genoeg werk aan de winkel dus! Alleen blijkt een immense afgrond te gapen tussen werkloze advokaat enerzijds en behoeftige rechtzoekende anderzijds. Als waren ze geliefden die niet bij elkander konden komen. Dat de organisatie van het advokatenberoep er tussen zit is allang duidelijk. Als vrije beroeper

4. BLONDIAU, M., *Fluctuat num mergetur?*, in: *De Advocaat*, 1985, 2.

5. VOETS, F., 'Rondetafelgesprek numerus clausus', in: *De Advocaat*, 1984, 2.

6. Onderzoeks- en Informatiecentrum van de Verbruikersorganisaties — O.I.V.O., *Rechtshulp aan de consument*, 1980.

is de advocaat voor 100 % afhankelijk van wat zijn cliënteel hem betaalt. Wat bijstand aan de grote massa gewone (in advokatentermen 'onvermogende') rechtzoekenden per definitie uitsluit en hem tot een lakei van kapitaalkrachtige individuen en groepen maakt. Een oplossing dient dan ook gezocht in een herverdeling van economische middelen, rechtstreeks of onrechtstreeks, dat laatste door de advocaat met overheidssteun ook voor de lagere klassen toegankelijk te maken, zonder aan zijn onafhankelijkheid te raken weliswaar. Maar daarmee zijn we al aan de (overigens aloude) alternatieven toe. En op dat vlak vertonen de advocaten die in de Orde het mooie weer uitmaken al even weinig soepelheid als een olifant (om maar iets te noemen).

Wetswinkel Leuven,
1 maart 1986